

KONZERVATÍVNE LISTY

KONZERVATÍVNY INŠTITÚT M. R. ŠTEFÁNIKA

JANUÁR 2011

OBSAH:

EKONÓMIA:

Nie viac kapitálu, ale vhodný kapitál
Steven Horwitz

VZDELÁVANIE:

Kto nečíta, nevie. Kto číta, nerozumie?
Zuzana Zimenová

SAMOSPRÁVA:

Sebaodmeňovanie bez bázne a hany
Dušan Sloboda

EURO:

Tragédia eura
Philipp Bagus

NIE VIAC KAPITÁLU, ALE VHODNÝ KAPITÁL

Steven Horwitz

Zo všetkých jedinečných príspevkov rakúskej ekonomickej školy nie je žiadny tak významný ako teória kapitálu. Mnohí ekonómiovia zvyčajne dezinterpretujú túto teóriu.

Vedia to k mnohým nedorozumeniam, a to najmä v dvoch sporných otázkach, ktoré definovali rakúsku ekonómiu v dvadsiatom storočí, myslím tým diskusiu o ekonomickej kalkulácii v socializme a diskusiu medzi Hayekom a Keynesom. Dokonca i dnes ekonómiovia hlavného prúdu vyskladajúci rakúsku teóriu obchodného cyklu nechápu tieto otázky.

Predstavitelia rakúskej školy začínajú definovanie kapitálu slovami Israela Kirznera ako „nedokončené plány“. Kapitál sú všetky časti podnikateľského plánu, ktoré je potrebné skombinovať, aby vyprodukovali konečný produkt, vrátane práce (nazývanej tiež ako „ľudský kapitál“), strojov, surovín a nehmotného majetku ako napríklad obchodné procesy, ktoré spoločnosť používa alebo jej vzťahy s dodávateľmi.

Ked' sa pozrieme na kapitál takýmto spôsobom, dokážeme rozpoznať, že kapitálové statky sú heterogénne záležitosti. Kapitál nie je ako vedro vody, z ktorého vieme nabráť identické poháre. Kapitálové statky vrátane ľudského kapitálu majú obmedzený počet špecifických použití, na ktoré sa môžu použiť. Tak ako to uvedol Peter Boettke, kapitál nie je plastelína, ktorá môže byť formovaná do akéhokoľvek tvaru. Je skôr ako kocky lega, ktorých viacúčelosť je vymedzená veľkosťami, tvarmi a vzájomnými prepojeniami dielov.

Predstavitelia rakúskej školy hovoria o potrebe kapitálu byť „komplementárnym“ k inému kapitálu z dôvodu, aby pomohol vytvoriť ucelený produkčný plán. Producent musí mať vhodný kapitál, to znamená kapitál, ktorý by „do seba zapadal“. Dôležitá súvislosť je, že „viac“ kapitálu nie je vždy lepšie riešenie. To, čo spoločnosti potrebu-

jú, sú špecifické súčasti, ktoré do seba zapadajú, nestačia len duplikáty toho, čo už k dispozícii majú.

Komplementy alebo substitúty?

Spomeňme príklad zo športových správ: prestup LeBrona Jamesa do klubu NBA Miami Heat. Na prvý pohľad to vyzerá byť ako veľká posila pre Heat, keďže majú teraz dvoch z najlepších hráčov v lige – Jamesa a Dwyana Wade (a pravdepodobne tretieho Chrisa Bosh). Z ekonomickej hľadiska sa zdá, že Heat budú „produkívnejší“, keďže získali veľmi produktívny ľudský kapitál vo forme Jamesa. Avšak, z pohľadu rakúskej školy sa nuka otázka, ktorú vzniesol aj Tyler Cowen: Dopĺňajú sa James s Wadeom alebo sú len náhradníkmi jeden druhého? Ak hrajú príliš podobným štýlom, budú sa dopĺňať

Cesta k ekonomickému uzdraveniu nie je len otázkou väčšej spotreby a väčších investícií

spôsobom, ako je to potrebné v prípade kapitálových statkov? Často najlepšie tímy v športe sú tie, ktoré dokážu nájsť dobrých „tímových hráčov“, ktorí dopĺňajú jedného alebo dvoch vynikajúcich hráčov.

Ak James a Wade napríklad nedokážu hrať dosť�ostatočne dobre v defenzíve alebo budú chcieť obaja príliš dlho držať loptu a nikt iný ich v defenzíve nebude môcť nahradíť alebo sa pohybovať dobre bez lopty, nastane chyba v stratégii hry. Produktívny kapitál nie je užitočný, ak len nahradza už vlastnené kapitálové statky, ktoré sú potrebné pre vyprodukowanie výsledku, a nie je ich doplnkom. Kapitál je produktívny vtedy, ak je komplementárny k ostatným zložkám výroby.

Všetky tieto argumenty sú nesprávne interpretované kritikmi rakúskeho zdôvod-

nenia ekonomickej recesie. Predstavitelia rakúskej školy tvrdia, že počas ekonomickej boomu inflácia tlačí úrokové miery nadol, tým spôsobuje *myrne alokované investície* (pozn. ed.: umelé zníženie úrokových mier pod prirodzený (trhový) úrokový miere má podľa predstaviteľov rakúskej školy za následok, že novovytvorené peniaze sú investované do nerentabilných oblastí), keďže podnikatelia spúštajú výrobný proces s mnohými štandardami kapitálu medzi vstupmi a výstupmi (ovplyvnený umelo zníženými úrokovými mierami). Pracovná sila je následne alokovaná tiež do týchto odvetví.

Nie je to spôsobené nadmerným investovaním kapitálu, ale chybnej kombináciou kapitálu. Tento rozdiel je ľahké prehliadnúť pri nepochopení rôznorodosti kapitálu.

Vysvetľuje to tiež, prečo cesta k ekonomickému uzdraveniu nie je len otázkou väčšej spotreby a väčších investícií vo všeobecnosti. Kapitál a pracovná sila potrebujú reštrukturalizáciu, aby sa prispôsobili novým podmienkam trhu po krachu. Nalievanie väčšieho množstva kapitálu firmám nepomôže. Nepomôžu ani vládne dotácie a iné vládne výdavky v objeme biliónov dolárov. Iba trh dokáže odhaliť potrebné kapitálové statky a druh pracovnej sily potrebnej pre podnikateľské plány, ktoré uspejú v súčasnej ekonomike.

Nepotrebuje „viac“ kapitálu a pracovnej sily. Potrebujeme „vhodný“ kapitál a pracovnú silu. Zistenie toho, čo je vhodné, je to, čo trh robí lepšie ako iné alternatívy.

Autor je profesor ekonómie na St. Lawrence University. Na pozvanie KI prichádza v dňoch 13. a 14. januára 2011 prednášať do Bratislavu a Banskej Bystrice v rámci cyklu CEQLS.

Prevzaté z magazínu Freeman. Preložil Ľuboš Mikuška, spolupracovník KI.

KTO NEČÍTA, NEVIE. KTO ČÍTA, NEROZUMIE?

Zuzana Zimenová

Výsledky medzinárodného testovania PISA, zameraného na hodnotenie úrovne čitateľskej, matematickej a prírodovednej gramotnosti 15-ročných žiakov, Slovensko opakovane zahanbuju. Odhalujú veľké problémy našej dospevajúcej mládeži vo viacerých oblastiach, najmä však v oblasti porozumenia textu a spracúvania informácií, čo môže mať väzne dôsledky nielen pre ich budúci dospelý život, ale pre celú spoločnosť.

Podpriemerné výkony našich žiakov v testovaní čitateľskej gramotnosti napríklad naznačujú, že na Slovensku dospevia generácia povrchných občanov, ktorí budú mať veľmi nízke právne povedomie. Ak nebudú rozumieť zložitým zákoním normám, môžu mať i nižší prah tolerancie k obchádzaniu zákona. Zároveň nám tu dorastá generácia príliš dôverčívych spotrebiteľov, ktorí sa nebudú vedieť zorientovať v rozmanitých ponukách. Nebudú si vedieť vybrať, správne sa rozhodnúť a odhadnúť svoje možnosti. A na spoločenskú scénu vstúpi generácia naivných voličov, ktorí nebudú vedieť odlišiť populistickej frázy od hodnotovej politiky. To všetko sú možné dôsledky nepriaznivých výsledkov slovenských žiakov v čitateľskej gramotnosti, ktoré môžu mať oveľa závažnejšie dopady, ako toľko omielané podpriemerné umiestnenie Slovenska v tabuľkách úspešnosti jednotlivých krajín.

Čo hovorí PISA

Slovenskí žiaci bez problémov pochopia a zreprodukujú jednoduché príbehy, návody, či príkazy, nerozumejú však zložitejším textom, ktoré od nich vyžadujú vlastný úsudok. Zlyhávajú pri porovnávaní viacerých alebo protichodných informácií a nedokážu ich samostatne doplniť z ďalších informačných zdrojov. Nevedia pracovať s nesúvislými textami, s tabuľkami a grafmi. Nie sú schopní vnímať viacero významových vrsťiev, zasadíť prečítané do širšieho kontextu, kriticky ho zhodnotiť, ani si z neho vytiahnuť informácie, ktoré im môžu uľahčiť život v každodennej praxi.

Všetky tieto zručnosti, spolu s mnohými ďalšími, tvoria mozaiku pojmu čitateľská gramotnosť. Byť „gramotný“ dnes znamená omnoho viac ako v minulosti. Nejde iba o plynulé čítanie a bezchybný pravopis, ale o schopnosť bezpečne sa orientovať vo svete informácií a zvládať zložité komunikačné situácie. Práve v tom naši žiaci zaostávajú za celosvetovým štandardom.

Začali to negramotní zamestnanci

Zaujímavosťou je, že hoci sa výskum čitateľskej gramotnosti spája v súčasnosti najmä so školským prostredím, prvé impuly na skúmanie tohto fenoménu sa vynorili najprv vo svete dospelých, v bežnej pracovnej praxi. S nástupom nových technológií a nových foriem práce začali neúnosne príbudať situácie, kedy zamestnanci rôznych firem napriek tomu, že vedeli riadne čítať aj písat, nerozumeli dôležitým oznamom a inštrukciám. Efektivita práce sa zbytočne brzdila a zvyšovala sa i počet pracovných

úrazov. Zistenie, že čitateľská gramotnosť je životne dôležitá zručnosť, ktorá podmieňuje efektivitu nielen daného podniku, ale v širšom meradle aj produktivitu celej ekonomiky, podnietilo následne záujem o jej hlbší výskum.

Prvé metodologicky prepracované výskumy úrovne čitateľskej gramotnosti dospelých sa realizovali v USA v druhej polovici minulého storočia. V plnom rozsahu potvrdili intuitívne formulované neprijemné skutočnosti o úrovni čitateľskej gramotnosti dospelých. Tieto zistenia potom pomerne rýchlo naštartovali prieskumy čitateľskej gramotnosti aj v Európe a položili základy budúceho masívneho medzinárodného porovnávania.

Slabé čitateľské zručnosti sú celospoločenský problém

Prvý veľký porovnávací prieskum čitateľskej gramotnosti dospelých sa na medzinárodnej úrovni zrealizoval v roku 1994 (*International Adult Literacy Survey – IALS*). Druhá vlna zbierania údajov prebehla v roku 1998 (*Second International Adult Literacy Survey – SIALS*). Žiaľ, Slovensko sa ani do jedného z prieskumov nezapojilo, preto dnes nevieeme objektívne hodnotiť úroveň čitateľských zručností starších generácií, iba školopovinných detí. Je však veľmi pravdepodobné, že naši dospelí majú rovnaké problémy ako naše deti a starosta, ktorý nevie poriadne prečítať svoj slub, nebude iba pobavenia hodnou výnimkou. Ak sa totiž v škole naučené zručnosti v dospelosti nepoužívajú, dokážu nadobro vyblednúť.

Znepokojujúce sú aj výsledky českéj republiky, ktorá sa druhej vlny prieskumov zúčastnila a získala relevantné poznatky o tom, nakoľko formálne dosiahnuté vzdelanie Čechov nekorešponduje s ich reálnymi zručnosťami a do akej miery je nízka úroveň ich tzv. funkčnej gramotnosti zdrojom napäťia na pracovnom trhu. Vážny problém dospelých u našich susedov potvrdil nedávno i spoločný prieskum českého ministerstva financií a Českéj národnnej banky *Měření finanční gramotnosti dospělé populace České republiky v roce 2010*. Odhalil neúnosne vysoké percento obyvateľov ČR, ktorí nerozumejú ponuke bankových produktov, obsahu zmlúv a najmä záväzkov, ktoré pre nich zo zmlúv vyplývajú a nevedia si ani stanoviť reálny odhad vlastných finančných možností. Aj tieto skutočnosti naznačujú, že nízka úroveň čitateľských zručností zasahuje oveľa širšie spektrum spoločnosti.

Situácia na Slovensku

Aktuálny obraz o úrovni čitateľskej gramotnosti našej dospejlej populácie by sa mal začať rysovať už tento rok, kedy sa Slovensko po prvýkrát zapojí do tretieho rozsiahleho medzinárodného prieskumu, zameraného na skúmanie úrovne základných životných zručností (*Programme for the International Assessment of Adult Competencies – PIAAC*). Už teraz sa však dá vysloviť predpoklad, že dospelí našich 15-ročných žiakov zrejme netromfňu.

Túto obavu podporujú i nedávno publikované výsledky výskumu P. Gavoru *Sonda do čitateľskej gramotnosti vysokoškolských študentov* (2010). Na zistovanie úrovne čitateľskej gramotnosti našich vysokoškolákov použil rovnakú sadu úloh, aké riešili 15-roční žiaci pri testovaní PISA v roku 2006. Závery sú varujúce. Vysokoškoláci súce dosiahli podľa očakávaní lepšie výsledky, avšak ich skóre bolo nečakane nízke. Výskum tak potvrdil predpoklad, že slabé čitateľské zručnosti netrápia len školopovinných žiakov, ale aj ich starších kolegov. Zároveň naznačil, že problematika čitateľskej gramotnosti presahuje hranice základných škôl a vyžaduje si širšiu pozornosť.

Len škola nás nespasí

Ak je problematika čitateľskej gramotnosti natoľko široká a zložitá, ako sa pri pohľade zblízka ukazuje, nebude zrejme ani recept na jej zvládnutie jednoduchý. A hoci prieskumy PISA zvádzajú zúžiť celý problém iba na prostredie škôl, ak má s porozumením textu ľahkostí celá spoločnosť naprieč generáciami, treba podľa toho pristupovať aj k hľadaniu vhodných riešení.

Širší záber podpory čitateľskej gramotnosti by prospel všetkým, nie len detom. Ale pochopiteľne, najmä im, kedže sa treba sústredit najmä na podporu nastupujúcej generácie. Nestačí však hodniť celú zodpovednosť za ich prípravu na plecia škôl. Relevantné výskumy upozorňujú, že aj domáce prostredie a najmä celková kultúrna atmosféra v spoločnosti môžu byť pre úspešný rozvoj čitateľskej zručnosti rozhodujúce, ako je to napríklad v tak často spomínanom Fínsku.

Nie je jedno, či našim deťom rodičia doma čítajú alebo nie, alebo či v nich niekto ďalší okrem učiteľov prebúdza chut čítať knihy len tak pre potešenie. Rovnako nie je jedno, čo deti čítajú, počúvajú, vyhľadávajú na internete a následne so svojím okolím komentujú, na akej úrovni a v akej kvalite sa im to ponúka a aké nástroje majú k dispozícii na spracovanie toľkých podnetov. Ponuka knižníck a kníhkupectiev, repertoár divadiel, úroveň televíznych programov, internetových diskusií, politických prejavov, či aktuálneho spravodajstva v médiách – to všetko sú stimuly, atakujúce ich každodenné vnímanie, to všetko je materiál, na ktorom nepretržite trénujú porozumenie nielen textu, ale i svetu.

Je jasné, že v tej záľabe podnetov a informácií potrebujú naše deti pomoc. Od školy však nemožno očakávať, že im dá do ruky jednoduchý návod ako cez to všetko preplávať a nestratíť sa, škola samotná to jednoducho nezvládne, nech by bola i dokonale zreformovaná. Ich ďalšími sprievodcami musíme byť aj my ostatní, minimálne tí z nás, ktorých mozog ešte nestihol nadobro zakrpatieť.

SEBAODMEŇOVANIE BEZ BÁZNE A HANY

Dušan Sloboda

Čoraz hlbší ponor verejných financí pod tenkú červenú čiaru do deficitov a dlhov donútil našich zástupcov v exekutíve i v parlamente k zníženiu si platov a dokonca k zmenám v pravidlách určovania platových pomerov. Nie je zarážajúce, že dosiaľ k žiadnym systémovým zmenám na tomto poli nedošlo aj v našej samospráve?

Poslanci Národnej rady SR si znížili platy. Po novom bude ich plát odvodený aj od výšky deficitu za predchádzajúci kalendárny rok. Ak ten dosiahne sedem a viac percent, tak sa platy znížia o 15 percent trojnásobku priemernej nominálnej mesačnej mzdy. Ak sa bude schodok pohybovať medzi piatimi a siedmimi percentami, dôjde k 10-percentnému zníženiu, keď bude deficit v rozmedzí od troch do piatich percent, poslanecká mzda sa zníži o 5 percent a v prípade deficitu nižšieho ako 3 percentá sa platy znižovať nebudú. Keďže od platových pomerov poslancov parlamentu sa odvíjajú okrem iného i platy členov vlády, k znížaniu platov dochádza i v prvých radoch exekutív.

O tom, či má alebo nemá byť pri posudzovaní prijímaných nariem, rozhodovaní a hlasovaní o nich poslanec NR SR zvážovaný svojou mierou podielu zodpovednosti za deficit verejných financí i s odrazom na vlastné platové pomery, sa viedla polemika. Prijímaná zmena bola oponovaná i názorom, že úlohu a zodpovednosť poslancov NR SR nie je vhodné zužovať na schvaľovanie takého rozpočtu verejnej správy a takých nariem, ktoré nevytvárajú nadmerný deficit (potreba vyravnanej či prebytkového rozpočtu je vnímaná ako chimera). Ak by sa aj to vnímanie zúžilo len na onen ekonomický pohľad, netreba zabúdať i na to, že krátkodobé náklady na niektoré potrebné reformy môžu pri ich spustení vyvolať tlak na výšší deficit, no z dlhodobého hľadiska sú prínosom, a môže byť otázne, či by za ich schválenie mali byť poslanci „potrestaní“ znížením platu. Ale ak sa vraví, že reformy sprvu „bolia“, prečo by to nemali pocítiť i ich autori, však? Nehovoriač o tom, že ešte vždy sa dá v štátnej chobotnici niekde inde sekáť a šetriť, ak je motivácia, a o tú tu práve ide. Vo verejnej správe však máme vhodnejšie ihrisko, na ktorom by rozhodne hned mali začať platiť pravidlá podobné tým, ktoré poslanci NR SR schválili sami sebe.

Samosprávni páni a vládcovia na okraji záujmu?

Pochopiteľne, mám na mysli našu samosprávu. Do platových pomerov a odmeňovania v samospráve by bolo taktiež potrebné vnieť jasné a striktné pravidlá a zmeniť príslušné zákony. V súčasnosti je totiž odmeňovanie v samospráve príliš benevolentné.

Na jednej strane sú starostovia a primátori, ktorí majú v zákone o platových pomeroch určenú základnú úroveň platu odvíjajúcu sa od počtu obyvateľov nimi vedenej obce, mestskej časti či mesta. Ten-to základ im však zastupiteľstvo môže zvý-

šiť až na dvojnásobok, plus pridať ďalšíu zložku „s prihládnutím na náročnosť a kvalitu výkonu funkcie“ vo forme odmeny až do 50 percent súčtu platov za obdobie, za ktoré sa odmena poskytuje. Pričom odmena sa pojme, samozrejme „s prihládnutím na náročnosť a kvalitu výkonu funkcie“, môže poskytovať hoc i každomesačne. V tomto duchu napríklad mestskí poslanci v Čadci koncom roka 2007 rozhodli, že vtedajší primátor tohto 30-tisícového mesta Jozef Vražel (ĽS-HZDS) v súlade so zákonom mohol istý čas, kým na tú trúfalosť neupozornili rozhorečných občanov médiá, poberať plát vo výške rovných 180-tisíc korún mesačne.

Armáda komunálnych poslancov

Na druhej strane je približne 21-tisíc poslancov obecných, mestských a mestských zastupiteľstiev, ktorí nemajú žiadne obmedzenia na stanovovanie si odmen. Pravidlá odmeňovania a výšku odmen si schvaľujú podľa vlastnej ľubovoľe v zastupiteľstve v každej obci, mestskej časti či meste. Jednu skupinou komunálnych poslancov na Slovensku, ktorá má svoje odmeny záklonom ako-tak limitované, sú poslanci v Košiciach.

Zákon o meste Košice totiž stanovuje, že „celková výška všetkých druhov odmen poslance mestského zastupiteľstva nesmie byť v kalendárnom roku vyššia ako 15-násobok minimálnej mesačnej mzdy,“ a pre poslancov mestských zastupiteľstiev platí obmedzenie na „10-násobok minimálnej mesačnej mzdy“. Tento nearovný stav je spôsobený tým, že namiesto toho, aby sme mali všeobecne základné pravidlá rovnaké pre všetky samosprávy podľa zákona o obecnom zriadení, existujú špeciálne zákony pre Bratislavu a pre Košice – teda pre jediné dve mestá Slovenska s dvojurovňovou samosprávou na úrovni mesta a mestských častí. A i tu je nerovný stav, keďže Bratislava nemá a Košice majú limity pre odmeny poslancov – teda limity pre náklady samosprávy na poslancov.

Je nepochybne, že by samosprávy mohli a vedeli nájsť rezervy i v oblasti odmeňovania výkonu funkcie poslancov. Ak o to však nejavia záujem, je tu priestor pre zamyslenie našich zákonodarcov v NR SR, či že nebolo vhodné komunálnym poslancom schváliť striktné zásady odmeňovania zákonom. V súčasnosti ostávajú komunálni poslanci (okrem tých košických) jedinými funkcionármi pôsobiacimi vo verejnej správe, ktorí nemajú zákonom upravené platové náležitosti a odmeňovanie. Prezident, členovia vlády, šéfovia ústredných orgánov štátnej správy, poslanci NR SR, poslanci ŽÚP, predsedovia samosprávnych krajov, primátori a starostovia, hlavní kontrolóri, úradníci v štátnej (i tzv. verejnej) službe, sudcovia, prokurátori – všetci tí majú zákonom upravené platové náležitosti. Až na komunálnych poslancov.

Slobodne, ale i zodpovedne?

Schválenie novely zákona, ktorou sa menili platové pomery poslancov NR SR, označil predseda parlamentu Richard Su-

lík v ankete denníka SME za čin roka 2010. Poslanci sa podľa neho zachovali zodpovedne v situácii, keď celý štát musí šetriť. Fajn, bolo by však vhodné, ak by podobná spoluodpovednosť bola vyžadovaná aj od našich volených zástupcov v samospráve. V návrhu novely, ktorú v decembri 2010 v parlamente predložili poslanci zo Sulíkovej SaS, totiž tento prístup absentuje. Ak by bola vo februári parlamentom prijatá bez zmien, starostom a primátorom by sice mali o 10 percent klesnúť koeficienty, podľa ktorých sa v závislosti od počtu obyvateľov stanovujú ich základné platy, avšak poslanci SaS zároveň navrhujú, aby zastupiteľstvo mohlo ich plát slobodne a bezmedzne navýsiť.

Kde je však princíp zodpovednosti? Ten je totiž mnohým samosprávam akosi neznámy, a ich slobodne navrhované deficity pri slobodne navýšovaných platoch a odmenách zaplatíme nakoniec i tak len my všetci. A to nielen cez fiškálnu decentralizáciu, ale i cez „doplalky“, ktoré tak Ficova ako i Radičovej vláda na účet „krízou zúbožených“ samospráv opakovane nakoniec z našich daní zaslala.

Čo robiť?

Nielen vzhľadom na krízu, zadlžovanie samospráv, rôzne komunálne zlodejiny pri obstarávaniach, predajoch a prenájmoch majetku, a nezriedka i neochotu a neschopnosť šetriť tak, ako sú nútene šetriť bežné slovenské domácnosti, treba obmedziť svojovlné schvaľovanie odmen starostom a primátorom a tiež nezabúdať i na komunálnych poslancov.

Základné platy a odmeny našich volebných zástupcov v samospráve by sa nemali odvajať od počtu obyvateľov, ale od objemu rozpočtovaných zdrojov, s ktorými daná samospráva hospodária. Dalšie odmeňovanie nad takto stanovený základ by malo byť naviazané na výsledky hospodárenia samosprávy a na dodržiavanie zákonov. Ak samospráva hospodárlila v predošom roku deficitne, komunálni politici by nemali mať možnosť navýsiť si základné platy a odmeny. Zmysel odmen má byť predsa motivačný a odmena za samotný výkon funkcie je absurdná – veď za ten dostávajú starostovia a primátori základný plát, a podobne by mali dostávať i poslanci základnú odmenu, pričom jej navýšenie by malo byť ako druhá „motivačná“ zložka len v prípade dobrého hospodárenia a dodržiavania zákonov.

Za každú prácu patrí primeraný plát či odmena, a to či už v súkromnom alebo verejnom sektore. Ak však niektorí starostovia či primátori poberajú vyššie platy a odmeny, než prezident, premiér a členovia vlády či poslanci parlamentu, niečo nie je v poriadku. Ibaže by sme si mysleli, že viesť mesto či mestskú časť je väčšia zodpovednosť ako zodpovednosť za smerovanie celého štátu.

Autor je analytik KI.

TRAGÉDIA EURA

Philipp Bagus

Nedávna kríza eurosystému otriasa finančnými trhmi a vládami. Euro výrazne devalvovalo voči iným menám, a to tempom znepokojujúcim pre politické a finančné elity. Tie sa boja straty kontroly. Mesačník Európskej centrálnej banky (ECB) z júna 2010 potvrdzuje, že európsky bankový systém bol začiatkom mája 2010 na pokraji kolapsu. Niekoľko európskych vlád, vrátane francúzskej, bolo na hranici platobnej neschopnosti. V skutočnosti riziko platobnej neschopnosti niektorých európskych bánk, merané prostredníctvom kreditných swapov, sa zvýšilo viac ako počas paniky, ktorá nasledovala po kolapse Lehman Brothers v septembri 2008.

Politický establišment, reagujúc na krízu, sa zúfalo snažil zachrániť socialistický projekt spoločnej nekrytej meny pre Európu. Uspel – aspoň nateľa. Po intenzívnych rokovanach bol vytvorený bezprecedentný „záchranný balíček“ 750 miliárd eur na podporu európskych vlád a bánk. ECB však začala robiť niečo, čo mnohí predtým považovali za nemysliteľné: priamy nákup vládnych dlhopisov. A to je konanie, ktoré podkopáva jej dôveryhodnosť a nezávislosť. Vnímanie menového projektu Európskej menovej únie (EMÚ) verejnou a trhmi už nikdy nebude také, ako predtým.

Rastie odpor voči týmto bezprecedentným opatreniam, najmä v krajinách s tradične konzervatívnu monetárnu a rozpočtovou politikou. Prieskum verejnej mienky v Nemecku ukázal, že 56 percent Nemcov bolo proti takému fondu finančnej výpomoci (tzv. bailout-u).

Neprekupuje, že väčšina Nemcov sa chce vrátiť k marke. Zdá sa, že intuitívne chápnu, že práve oni v tomto zložitom systéme strácajú. Vidia, že oni pravdepodobne sporia a utahujú si opasky, zatiaľ čo vlády iných krajín sa púšťajú do rozhadzovačných flámov. Jasným príkladom je grécky program

„Cestovný ruch pre každého“ – dovolenka pre chudobných financovaná z vládnych zdrojov. Grécka vláda v tomto programe pokračuje dokonca aj uprostred krízy, aj keď znižila počet dotovaných dovolenkových nocí na dve. Grécka vláda tiež udržuje štedrejší systém verejného financovania dôchodkov ako má Nemecko. Grécki pracujúci dostávajú dôchody až do výšky 80 percent ich priemerných zárobkov. Nemeckí pracujúci dostávajú iba 40 percent a v budúcnosti majú dostávať iba 42 percent. Kým Gréci dostávajú štrnásť dôchodkov ročne, Nemci dostávajú dvanásť.

Nemci hodnotia finančnú výpomoc Grécku akoby ich niekto „obtiahol“. Táto „pomoc“ zviditeľňuje nedobrovoľné transfery tvoriace podstatu EMÚ. Avšak väčšina ľudí stále celkom nerozumie, ako a prečo ich platia. Majú po dozrenie, že s tým má niečo spoločné euro.

Projekt eura presadzovali európski socialisti, aby dosiahli svoj sen o centralizovanom európskom štáte. Tento projekt však zlyhá. Jeho kolaps nebude ani zďaleka náhodou. Je zabudovaný už v inštitucionálnom nastavení EMÚ. Je to príbeh intríg a ekonomických a politických záujmov. Je to šokujujúci príbeh boja politikov o moc, vplyv a o ich vlastné egá.

Autor pôsobí ako docent ekonómie na Univerzite kráľa Juana Carlosa v Madride.

Článok predstavuje úvod knihy Philippa Bagusa *The Tragedy of the Euro*, ktorá bola vydaná v roku 2010 a v elektronickej podobe je dostupná na www.mises.org.

Preložil Svetozár Gavora, spolupracovník KI.

UDIALO SA:

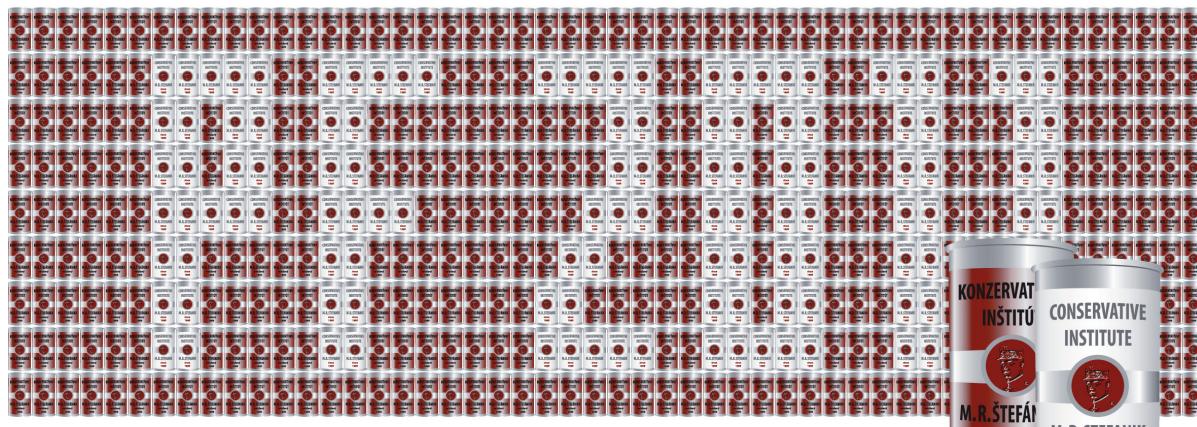
- 1) Dňa 9. decembra 2010 prezentoval analytik KI Ivan Kuhn **výsledky aktuálneho prieskumu verejnej mienky zameraného na postoje slovenských občanov k nedemokratickým režimom a podpore demokracie a občianskych slobôd v zahraničí**. Viac na webstránke KI v sekciu KI KOMENTUJE.
- 2) Dňa 15. decembra 2010 KI vyhlásil výsledky piatého ročníka súťaže **Študentská esej 2010**. Téma piatého roka eseistickej súťaže bola **Čo očakávam od slovenskej vlády?**

dy? Hlavným partnerom a sponzorom súťaže bola spoločnosť Gratex International, a. s. a internetový obchod Realshop. Dalším partnerom a sponzorom súťaže bol Ing. Tibor TAKÁČ a spoločnosť GEOPLÁN-Rožňava, s. r. o. Viac o výsledkoch súťaže a ocenené eseje nájdete na webstránke KI v sekciu ŠTUDENTSKÁ ESEJ.

3) Dňa 21. decembra 2010 bolo zverejnené hodnotenie **HESO za obdobie za III. štvrtok 2010. Jedným z hodnotiteľov v rámci**

tohto projektu INEKO je i ekonóm KI Peter Gonda. Viac na webstránke KI v sekciu KI INFORMUJE.

- 4) V decembri 2010 sa z okruhu ľudí KI v médiach nielen k aktuálnym tématam vydávali: Zuzana Zimenová, Peter Gonda, Radoslav Kazda, Ivan Kuhn, Dušan Sloboda a Tomáš Zálešák. Viac nájdete na www.konzervativizmus.sk v sekciách ČLÁNKY, ROZHOVORY, KI KOMENTUJE, AUDIO/VIDEO KI a BLOGY.

Do nového roka opäť so starými dobrými „konzervami“!